

KRISTUS ÜKSI ANNAB JÕUDU MEIE TÖÖLE JA ELULE...

Küllil Keel

... nõnda kirjutas **Friedrich Wilhelm Constantin Stockholm** ühes oma jutluses 1939. aastal. Siis veel kodumaal elades. See teadmine aitas teda kogu tema pikal ja kireval eluteel. Teisel jõulupühäl, 26. detsembril, möödub tema surmast 32 aastat.

Õpetaja Friedrich Stockholm töötas Kaarli koguduse jaoks väga olulisel perioodil koos õpetajate Artur Soomre ja Aleksander Kapiga üle kahekümne aasta. Tema elusaatus kujunes nende mõlema omast aga hoopis erinevaks.

Friedrich Stockholm sündis Tartus 1. oktoobril 1884 vaemes Juhani ja Liisa perekonnas. Alg- ja keskkhariduse sai ta Tartu Gümnaasiumis aastatel 1897–1905. Kooli lõpetas *cum laude* – hõbeaurahaga. Samal aastal jätkas õpinguid Tartu Ülikooli usuteaduskonnas, mille lõpetas 1911. aastal. Vajalikud konsistooriumi eksamid sooritas Riia Konsistooriumis.

1911. aasta juulikuus valiti usuteaduse kandidaat Friedrich Stockholm Kaarli koguduse abiõpetajaks. Ta lahkus sellest ametist 1. juunil 1914, et minna St. Peterburgi eesti Jaani koguduse abiõpetajaks. Kodumaale naasis 1919. aastal, mil temast sai kauaks ajaks Kaarli koguduse II pihtkonna õpetaja (1919–1944).

Friedrich Stockholm oli lisaks koguduse tööle hõivatud veel mitmete töödega väljaspool seda. Südamelähedane oli töö kaitseväes. 1919. aasta veebruaris loodi kindralmajor Johan Laidoneri korraldusega Eesti Kaitseväge juurde sõjaväepastori ametikoht. Sama aasta märtsikuus kinnitati sellele kohale kaks esimest vaimulikku - Keila koguduse õpetaja Jakob Kukk (hilisem EELK piiskop) ja Kaarli koguduse õpetaja Friedrich Stockholm. Mõne aja pärast nimetati Friedrich Stockholm sõjaväeõpetajate juhatajaks (tänapäeval peakaplan) tiitliga sõjaväeõpetajate senior. Vabadussõja lõppedes teenis ta sõjaväes osalise ajaga edasi. Sidemed Eesti riigikaitsega kestsid kuni Nõukogude Liit okupeeris Eesti Vabariigi 1940. aastal. Saksa okupatsiooni ajal (1941–1944) tegeles ta Venemaa eestlastest sõjapõgenike probleemidega.

Ta oli tegev ka Punases Ristis – Eesti Punase Risti Peavalitsuse liige ning Eesti Punase Risti hoolekande ja lastevarjupaikade osakonna juhataja. Ta on olnud ka usuõpetaja - lühemat aega Tallinna Linna Kommertskoolis ja Lenderi Tütarlaste Gümnaasiumis ning pikemalt Tallinna Poeglaste Gümnaasiumis.

Tema tööd on tunnustatud paljude au- ja teenetemärkidega: Eesti Punase Risti I järgu I ja II aste ning II järgu I ja II aste, Eesti Vabadussõja mälestusmärk, Kaitseliidu Kotkaristi III klass ja Valgeristi III klass,

Kaitseliidu Tallinna Maleva Toompea ja Ida malevkonna rinnamärk ning Raudtee Üksikpataljoni rinnamärk, Eesti Üleriikliku Tuletõrje Liidu Kuldristi I liik, EV Ratsarügemendi rinnamärk, Belgia ning Läti Punase Risti teeneterist, Poola ning Portugali Punase Risti aumärk.

26. septembril 1909 abiellus Friedrich Stockholm Helene Nopsiga. Perre sündis kolm poega: Uno, Friedrich ja William. Uno käis hiljem isa jälgedes. 1939. aastal lõpetas ta Tartu Ülikooli usuteaduskonna ning 1947. aastal ordineeriti ta õpetajaks. Friedrichist sai orelikunstnik, aastatel 1940-1944 töötas ta organisatöina Kaarli koguduses.

1934. aastal ostis õpetaja Stockholm looduskau-nisse Rannamõisa Mäeranna talu, kus ta koos perega võimalikult palju aega veetis. Talu korrastati suure armastusega vanaduspäevade jaoks. Need tuli aga veeta mujal ...

1944. aasta. Kirik on võimaluste piires ette valmis-

tatud halvimaks. 29. juunil 1944 otsustab Konsistooriumi täiskogu piiskopi ettepanekul määrata EELK piiskopi asendamise järjekord, juhuks kui piiskop oma kohuseid täita ei saa. Nimekirjas on neli assessorit. Neljas neist Friedrich Stockholm, assessori ametis olnud 1943. aastast.

15. juunil 1944 tähistab õpetaja Friedrich Stockholm oma 25. tööjuubelit. See jääbki tema viimaseks tööalaseks tähtsündmuseks kodumaal. 6. septembril 1944 istub koos koguduse juhatus. Siis juba ilma õpetaja Stockholmiga, kes oli koos oma perega nõukogude okupatsiooni ohu tõttu Saksamaale emigreerunud. 1944-1948 elas ta Saksamaal, hooldades ja teenides põgenikke Jenas, Heiligenstadtis, Göttingenis ja Oldenburgis.

1940. aastate lõpul sõitsid paljud sõjapõgenikud, ka eestlased, Euroopast Austraaliasse. Nende hulgas ka 64-aastane õpetaja Stockholm koos perekonnaga. Nemad jõudsid Sydneyesse 1948. aasta novembrikuus.

Saabumine Austraaliasse oli sõjas kõik kaotanud põgenikele võimalus oma elu uuesti alustada. Võõral maal, mille keelt ega kombeid ei tuntud, tuli leida esialgne peavari ja töökoht. Selles olid saabunuile abiks eestlased, kes olid Austraalias elanud kakskümmend ja rohkem aastat. Põgenikele muretseti maabumislood ja korterid, paljud saabujad leidsid esimese peavarju Eesti Majas või kohalike eestlaste kodudes. Õpetaja Stockholmiga perekonnal oldi südamlike tervitustega vastas Sydney raudteejaamas. Samuti oli talle valmis vaadatud korter Drummoynis.

Uute eestlaste saabumine Austraaliasse eesotsas uue eesti õpetajaga tähendas ka uut algust kirikuelus. Nädal pärast saabumist, 14. novembril 1948, pidas õpetaja Stockholm esimese jumalateenistuse. Kirikuliselt oli 150. Sellest ajast peale toimusid eestikeelsed jumalateenistused igal pühapäeval. Kogudus, mille liikmete arv oli kokku kuivanud, hakkas suurenema juurdetulijate arvel. Kogudus oli kõige suurem 1958. aastal, mil liikmeannetajaid oli 530.

1949. aasta juulis määrati õpetaja Stockholm Austraalia eesti usuelu korraldajaks praosti ülesannetes.

Õpetaja Stockholm teenis Sydney Jaani kogudust kuni oma vanaduspuhkusele minekuni 1960. aastal. Ta suri Sydney 1968. aasta 26. detsembril 84-aastana ning maeti Rookwoodi surnuaiale oma pool aastat varem surnud abikaasa Helene ja õpetajast poja Uno kõrvale. Kogudus on tänutäheks oma teenekale õpetajale asetanud tema hauale marmorist hauaplaadi.